

5. Exkurs ke kán. 868, § 1, 2° CIC**Opodstatněná naděje jako podmínka dovolenosti ke křtu dětí**

Text kánonu: Can. 868. - § 1. Ut infans licite baptizetur, oportet: 2° spes habeatur fundata eum in religione catholica educatum iri; quae si prorsus deficiat, baptismus secundum praescripta iuris particularis differatur, monitis de ratione parentibus.

ICDR. MGR. KAREL ORLITA
soudní vikář DCS

Český text: Kán. 868, § 1. Aby dítě bylo dovoleně pokřtěno, je třeba: 2°. opodstatněná naděje, že dítě bude vychováno v katolickém náboženství; jestliže tato zcela chybí, odloží se křest podle předpisů partikulárního práva a důvod se oznámí rodičům.

Prameny:

Can. 750 § 2¹ CIC 1917; OBP Prae. 3; SCDF Resp., 13 iul. 1970; SCDF Instr. *Pastoralis actio*, 20 oct. 1980 30, 31 (AAS 72 [1980] 1154-1155); EV 7, 568-603.

Výše citovaný kánon se nachází ve IV. knize III. kapitole CIC 83, která pojednává o svátosti křtu. Zvláště diskutovaná část kánonu je druhý odstavec prvního paragrafu, přesně řečeno ona formulace «*spes habeatur fundata*» neboli «opodstatněná naděje», která je nutná k dovolenosti udělení křtu dítěte. Pokusme se s pomocí instrukce *Pastoralis actio* a komentářů kanonických znalců vysvětlit, co zákonodárce zamýšlí pod tímto termínem, který nemá svoji přímou analogii v předcházejícím kodexu z roku 1917. Klíčem k správné interpretaci jsou dva významné principy, přičemž druhý je podřízen prvnímu: 1. křest, nezbytný ke spáse, je znamením a nástrojem lásky, jejíž původcem je Bůh, lásky která osvobozuje od hříchu a zprostředkovává božský život; *per se* je to dar, který nemůže být dětem odložen; 2. Musí být dány záruky, aby toto dobro svatého křtu se mohlo rozvíjet prostřednictvím správné výchovy v nauce a v křesťanském životě. Obvykle jsou takové záruky dány rodiči nebo blízkými příbuznými, neboť mohou nejlépe představovat křesťanské společenství, tedy církve. Pokud taková záruka zcela chybí nebo není opravdu solidní (mluvíme zde v rozměru morální jistoty a nikoliv absolutní) může být svátost odložena (ve smyslu oddálena) nebo dokonce odmítnuta, kdykoliv neexistují pravdivé záruky.² Aby byla splněna ona «opodstatněná naděje», totiž že dítě³ je vychováno v katolické víře není bezpodmínečně nutné, aby rodiče měli víru a předávali křesťanskou výchovu. Mají a musí do tohoto procesu vstoupit další křesťané z farního společenství: příbuzní, katecheta, kmotr, farář atd. Předpokládá se tedy způsob, kterým by celá farnost byla zapojena do zvěstování víry a udílení svátostí. Logicky to znamená odtržení se od vyhraněné individuálnosti v životě farní obce. Od rodičů se žádá, v případě, že nejsou věřící, aby konkrétně souhlasili s výchovou svých dětí

¹ Can. 750. - § 1. Infans infidelium, etiam invitis parentibus, licite baptizatur, cum in eo versatur vitae discrimine, ut prudenter praevideatur moriturus, antequam usum rationis attingat.

§ 2. Extra mortis periculum, dummodo catholicae eius educationi cautum sit, licite baptizatur:

1.° Si parentes vel tutores, aut saltem unus eorum, consentiant;

2.° Si parentes, idest pater, mater, avus, avia, vel tutores desint, aut ius in eum amiserint, vel illud exercere nullo pacto queant.

Ad § 2: C. un., X, de infantibus et languidis expositis, V, 11; Benedictus XIV, ep. «Postremo mense», 28 febr. 1747, n. 4-6, 9, 10, 14-17, 19, 22, 23; ep. «Probe», 15 dec. 1751, § 1, 2, 9 sq.; Clemens XIII, ep. «Cum a venerabili», 21 febr. 1767, § 4; ep. «Opinionem», 11 mart. 1767, § 2; Pius VI, const. «Alias emanavit», 15 maii 1775, § 3-5; S. C. S. Off., instr. (ad Praef. Mission. Tripol.), mense ian. 1763; decr. 9 febr. 1764; 29 nov. 1764; (Vic. Ap. Sandwic.), 11 dec. 1850, ad 4; 13 febr. 1867; 26 aug. 1885; 6 iul. 1898, ad 4; 6 sept. 1899; S. C. Ep. et Reg., Casalen., 3 dec. 1638; S. C. de Prop. Fide, instr. (ad Mission. Loanghi), 30 aug. 1775; instr. 17 apr. 1777, n. VI; litt. (ad N. Mission. in Syria), 23 febr. 1788.

² Srov. *Pastoralis actio* 28.

³ Viz. kán. 97, 2°.

ke křesťanskému životu a to křesťany, kteří budou určeni k výchově ve víře, avšak je třeba uvést, že přehnané nároky nejsou v souladu se správnou interpretací tohoto kánonu. Instrukce předkládá jako dostačující záruky:

1. vůle úmyslně nebránit a nečinit překážky víře a křesťanské výchově svého dítěte;
2. volba kmotra, který je schopen vychovávat slovem i příkladem života;
3. přijmout pomoc nabízenou od farního společenství, např. dovolit chodit do náboženství atd.

Kriteria výše seřazená jsou dostačující, avšak tvoří hranici k dovolenosti udělit křest. Nejvyšší zákonodárce si byl vědom těžkostí spojených s interpretací v konkrétní situaci života církve a proto odkazuje na partikulární právo, které má zpřesnit postup v jednotlivých případech. Kromě jiného, je cílem tohoto partikulárního zákona ujednotit podmínky a praxi v jednotlivé diecézi, neřkuli diecézi jedné biskupské konference. Za vydání partikulárního zákona je především zodpovědná příslušná zákonodárná autorita a k jeho dodržování pak autorita i s výkonnou mocí řízení. Za nepřehlédnutelnou musíme mít skutečnost, že instrukce hovoří o rodičích «nevěřících» nikoliv pokřtěných či nepokřtěných. Opravdu samotný fakt křtu rodičů ještě není garantem, že rodiče žijí z víry v souladu s učením Katolické církve. Takže za nevěřícího můžeme považovat nejenom toho, kdo se prohlašuje za ateistu, ale i toho kdo věří, avšak ne v souladu s katolickým vyznáním víry. I pro takto «nevěřícího» neboli věřícího v jiné náboženství platí výše vyjmenované podmínky. V návaznosti na tyto skutečnosti se jeví jako samozřejmé, že církev při smíšeném manželství vyžaduje k dovolenosti sňatku záruky, že dítě těchto rodičů bude pokřtěno a vychovááno v katolické církvi. Tedy pro nekatolického nebo bezvěreckého snoubence jsou výše uvedené tři podmínky nevyhnutné k tomu, aby církev dovolila slavení smíšeného manželství. Praktická těžkost bude asi spočívat na kritériích, která by stanovila podmínky, kdy můžeme někoho pokládat za nevěřícího. Z povahy věci, věřící je ten, kdo žije z víry a účastní se na životě a vyznání víry místní církve, ledaže by mu bránila odůvodněná překážka. Tak partikulární zákon by měl stanovit, že za toho, kdo je roven obsahu pojmu «nevěřící» je např.:

1. osoba, která je sice pokřtěná v katolické církvi, ale neplní základní povinnosti křesťanského života tj.: odmítá účast na svátostném životě církve a to jak explicitně tak implicitně (např. není přítomna na bohoslužbách),
2. pokřtěná osoba, která žije způsobem života, který je v rozporu s křesťanskou morálkou (žijící v konkubinátu, žijící pouze v civilním manželství, žijící v registrovaném partnerství);
3. osoby, které se za nevěřící prohlašují a osoby mající jiné vyznání víry než katolické;

Další věc, kterou by měl stanovit partikulární zákon je konkrétní postup v takových situacích. Podle instrukce, farář se nemá postavit do role soudce, který vynáší rozhodnutí zda udělit nebo odmítnout, ale má se všemožně snažit, aby byly naplněny podmínky pro křest. Odmítnutí křtu je na straně rodičů, kteří bohužel nemají zájem o splnění podmínek. Farář je ze své zodpovědnosti povolán oddálit křest, nikoliv ho ale zamítnout. V obtížných a konkrétně určených případech by podle partikulárního zákona mohl vynést konečné rozhodnutí ordinář nebo jím pověřený kněz.

Tak partikulární zákon by mohl znít takto:

PZ 4. ?: § 1. K dovolenému udělení křtu dítěte se žádá opodstatněná naděje, že dítě bude vychováno v katolickém náboženství.

§ 2. Opodstatněná naděje je když:

- 1°. alespoň jeden rodič je pokřtěn v katolické církvi nebo byl do ní přijat a nevystoupil z ní formálním úkonem vůle, plní základní povinnosti křesťanského života a účastní se na svátostném životě církve.
- 2°. rodiče nežijí trvale v rozporu s křesťanskou morálkou: nežijící ve svazku bez uzavření manželství nebo pouze uzavřeli civilním manželství nebo nežijící v registrovaném partnerství;
- 3°. rodiče se neprohlašují za bezvěrce nebo za věřící, kteří vyznávají jinou než katolickou víru;

§3. V pochybnosti zda je opodstatněná naděje, nebo chybí-li zcela, se po náležité přípravě, která je minimálně dvouměsíční s více setkáními (aspoň 4 po 14 dnech) vyžádají tyto záruky:

- 1°. Vůle úmyslně nebránit a nedělat překážky víře a katolické výchově dítěte, vyžádá se písemný závazek;
- 2°. Volba kmotra, který je schopen vychovávat slovem i příkladem života, který je znalý pravd víry a má schopnost nahradit rodiče při výchově. Kmotr musí splňovat také podmínky kán. 874, § 1, 2°, 3°, 4°;
- 5°. Chybí-li vhodný kmotr ze strany rodičů, určí ho farář.
- 3°. Přijmout pomoc nabízenou od farního společenství tj. dovolit účastnit se bohoslužeb, chodit do náboženství, přistupovat ke svátostem; tento souhlas se vyžádá písemně.

§ 4. Pokud není splněna podmínka k dovolenosti křtu «opodstatněná naděje» katolické výchovy dítěte, křest se oddálí, avšak jméno rodičů a dítěte se zapíše do zvláštní knihy katechumenů. Farář má povinnost alespoň jedenkrát v roce vhodným způsobem oslovit rodiče, jimž odložil křest dítěte.

§ 5. Rodiče mají právo se obrátit v případě oddálení nebo odmítnutí křtu na ordináře, který musí celou záležitost prověřit a znovu rozhodnout.

§ 6. Ordinář, je-li to vhodné a užitečné, deleguje tuto moc i natrvalo děkanovi příslušného děkanství.

Tato nová normy by zrušila ustanovení z roku 1990: (čl. 3 ACEB 09/1990, str. 106)

Dítě může být pokřtěno jen na víru rodičů – jich se kněz před křtem dítěte ptá, zda oni věří a chtějí své dítě ve víře vychovávat. Není možné tím vlastně nutit nevěřící či zcela nevědomé rodiče ke lži, aby prohlašovali něco, co není pravda! Aspoň jeden z rodičů musí být schopen předávat obsah víry, což se dříve samozřejmě předpokládalo. Proto je třeba žádat po rodičích církevně sezdaných, kteří byli před svatbou knězem připraveni, aspoň jeden večer přípravy na křest dítěte. U církevně nesezdaných – a tedy zřejmě nežijících jako praktičtí křesťané – trvat na přípravě minimálně dvouměsíční s více setkáními (aspoň 4 po 14 dnech); přitom je jim možno nabídnout zplnění jejich sňatku. A protože kmotr má být podle směrnic znalý pravd víry a má mít schopnost nahradit rodiče při výchově, je třeba žádat totéž i od kmotra. V případě, že chtějí dát rodiče pokřtít dítě v jiné farnosti než ve vlastní, je nutno zeptat se na důvody a nekřtít, pokud k tomu nedá souhlas jejich místní farář! Nelze připustit, aby se lidé obraceli se křtem na duchovního správce, který křtí bez přípravy!